Ч. 21. Pocztowa należytość opłacono ryczałtem. Львів, неділя 19. травня 1929. Рік XXXI.

Виходить що тижня в неділю.

Адреса редакції і адміністрації: „Свобода“, Львів, Ринок 10, II. пов.

СВОБОДА

СЕЛЯНСЬКА ГАЗЕТА

Орган Українського Національно-Демократичного Обєднання

ПЕРЕДПЛАТА виносить в краю: місячно 80 сот., чвертьрічно 2 зол. 20 сот. В Америці 2 дол. річно. Зміна адреси 50 сотиків. Поодиноке число коштує 20 сот.

Телеф. Редакції: 29-41. Телеф. Друкарні: 29-26

НІЩО НЕ ЗМІНИЛОСЬ.

Коли маємо зробити перегляд найважнійших подій у Польщі за час від виходу останнього числа нашої ґазети, то мусимо згори сказати, що — нічого не змінилося. Вправді зайшли нові події в польському політичному й господарському житті і вправді деякі з тих подій і цікаві і важні, однак взагалі вони не вплинули на зміну істнуючого стану в Польщі. Отже дальше є велика непевність щодо розвитку подій у будуччині, дальше уряд мовчить і ніхто не знає, яка його програма, дальше ведеться на сторінках санаційної і протисанаційної преси шалена боротьба, дальше зростає нужда в краю і господарська скрута. Таким робом усе ще на першому місці в Польщі стоїть справа боротьби поміж урядом і соймом та справа великої господарської скрути. Все, що сталося в останніх днях і тижнях, крутиться біля отих двох питань.

Отож щодо боротьби поміж урядом і соймом, себто поміж санацією і всіми опозиційними партіями, то кілька днів тому польські опозиційні ґазети оголосили цікавий документ: тайний обіжник до всіх поважнійших санаційних діячів. Цей обіжник складено на підставі наради санаційних послів (т. зв. „Безпартійного Бльоку“) 24-го квітня у Варшаві. Кажеться там про потребу дальшої безоглядної боротьби з усіми опозиційними партіями. Тепер, мовляв, опозиція голосить по краю, що санація у соймі програла. Треба „перейти до наступу“, так, щоби протягом місяців травня і червня ц. р. остаточно розбити всі несанаційні партії! Якими способами має бути ведений той наступ, в наслідку якого мають бути в пух і прах „розбиті“ всі партії, котрі санації не до вподоби, — цього в тому тайному обіжнику не сказано.

Другим фактом з ділянки соймової урядової боротьби, це постанова останнього засідання ради міністрів, щоби взяти назад зі сойму всі ті урядові законопроєкти, які лежать у соймі ще неполагоджені. Польські санаційні ґазети дали таке пояснення до тої постанови, що, мовляв, уряд зневірився щодо співпраці з соймом, не видить великого хісна з тої співпраці і тому зрікається переводити парляментарним шляхом свої проєкти! Ця постанова наробила серед польських соймових партії великого шуму. Передовсім польські „ендеки“ скликали зараз нараду президії свого парляментарного клюбу й рішили на ній настоювати на чимшвидше скликання літньої сесії сойму. З цією постановою погодилися теж польські „хадеки“ (христ. демократи), „Пяст“ і „енпери“ („народова партія роботніча“), себто ціла польська „правиця“. Тепер голос мають ліві польські партії. Якщо вони схотять, то згідно з конституцією, сойм мусить бути скликаний. Інша річ, що уряд (президент) має право негайно після відкриття сойму — знову його зачинити! В кожному разі знову виринає можливість дальшого загострення соймово-урядового спору, бо нема жадного сумніву, що на випадок скликання сойму опозиційні партії негайно торкнуться справ, яких уряд не бажає виносити на соймовий терен.

До таких справ належить без сумніву дуже голосна в останніх днях справа звільнення з посади команданта корпусу прикордонної охорони ґенерала Мінкевіча. При звільненню цього ґенерала запечатано всі документи в його канцелярії. У звязку з цією подією, маршал Пілсудський написав до голови ради міністрів отвертого листа з поясненням, чому саме військові власти так дивно повелися з ґенералом Мінкевичем. З цього листа виходить, що його службові документи запечатано лише тому, бо досвід, мовляв, учить, що в Польщі високі достойники відходячи з посади забирають собі на свою власність усякі урядові документи. Дальше в тому листі маршал Пілсудський кидає обвинувачення, що йому самому забрано навіть приватні його речі та сфальшовано документи, в яких була про нього мова. Ясно, що така заява стала у Варшаві „сензацією“, однак усі спроби опозиційних ґазет написати свої уваги до цих слів маршала — розбилися об цензуру. У звязку з цим в останньому тижні в Польщі підпала конфіскаті ціла низка польських щоденників і тижневиків, однаково у самій Варшаві, що й на провінції.

До господарських справ треба зарахувати проголошений тиждень тому черговий звіт американського фінансового дорадника в Польщі, пана Дюї. Він уперве дуже гостро критикує господарські відносини в Польщі, головно податкову систему, звертаючи увагу, що деякі люде є кілька разів з тої самої причини оподатковані. Цікаво, що американець згадує про сойм, який повинен у цій справі забрати голос. Згадує теж про податкові проєкти уряду в соймі. Цей уступ звіту американського економіста польська опозиція використовує у ґазетній боротьбі проти уряду.

В цих днях минає рівно три роки від т. зв. травневого перевороту, коли то маршал Пілсудський збройно скинув уряд Вітоса й примусив президента Войцєховського до зречення та сам перейняв владу в Польщі. Цим роковинам польська преса присвячує багато уваги. Ми не будемо над ними довше зупинятися, бо нераз уже писали, що думаємо про нинішнє правління. Зазначимо лише, — що три роки нової влади в Польщі нічого нового в життя Українців у Польщі не внесло. Польська опозиційна преса доказує, що й у польському житті чим далі, тим більше відносини нагадують часи зперед перевороту. Значить, дійсно нічого не змінилося!

Думки під весну.

Ще про селянські злидні.

В попереднім числі „Свободи“ посол Гр. Тершаковець подав вірний образ селянських злиднів під сучасну пору, а проте уважаю своїм обовязком докинути й свої замітки про цю сумну дійсність.

За мало сказати, що ця дійсність сумна, — вона є страшна. Цілковитий брак паші для худоби, брак насіння, брак гроша на справлення якоїбудь одежі, хмара вірителів, що стали якісь більше нетерпеливі як завсігди, все те страшенно пригноблює, відбирає охоту до праці та настроює розпучливо на будуче. По затяжній і гострій зимі прийшла несміла весна, що не обіцює швидко злагіднити положення селянина.

А тягнеться воно вже довший час. Минулого року озимина хибла цілковито а також недописала паша. І попередні роки були небагато кращі. Одного року мушка, другого повінь, а третього градобиття.

Ще більше несприятливою була господарська конюнктура, подвійно тяжка для малоземельного хлібороба. Розуміючи своє грізне положення, він кидається на всі боки, щоби вдержатися якось на поверхни, однак всюди стрічає невдачу. Годівля свиний через два роки не вертала вложених коштів. Нині свині здорожіли, але їх небагато зісталося. Масово поширена насінна конюшина не виплачується в цім році за роботу і молочення. За проданий під примусом корець збіжа дістається 25—27 зол., так що нічого за ті гроші не можна купити.

Послідними роками кинулися селяне до молочарства, але й тут оплачуються з огляду на високу ціну пасовиска (12—16 долярів за штуку) а низьку ціну літом за масло тільки корови доброї породи, яких у нас мало.

І коли доходи в порівнанню до передвоєнних часів зменшилися не тільки внаслідок некорисної конюнктури цін земельних продуктів, але й внаслідок земельного роздріблення та внаслідок безробіття на селі, то збільшилися зате вимоги села та всякі видатки.

Про ріжного рода податки, особливо безмірні податки накладані повітовими виділами, не буду писати. Згадаю тільки про сільські вимоги.

Колись давнійше селянин шив собі білий або вибиваний кабат або кафтан, білі сподні, камізельки не носив, капелюх соломяний, до котрого докупляв тільки китайку, а що полотно мав власне, то за одного ринського був вбраний на свята.

Сільське жіноцтво уживало й давнійше на вбрання склепової матерії, але ціни були тоді далеко приступнійші, так що справа одягу не викликала в домашнім господарстві такої скрути, як нині. До того село обертало давнійше час, вільний від продукції хліба, на виріб одежі.

Нині вимоги села зросли. Від ніг до голови селяни, мужчини і жіноцтво, убираються зі склепу. Журба про виріб одежі нині на селі відпала. Чужинці доставляють нам готову вироблену мануфактуру, готові панчохи і скарпитки, готові ріжного рода светери і трикоти. Всякі заклики до села зберігати свою давну ношу не відносять успіху. Міський крам протискається на село ріжними щілинами як вода з розсохлої бочки.

На задержання давнійшої ноші на селі труднійше порадити, тому що нема пасовиск, нема овець, нема вовни, менше конопель, менше лену тай менше терпеливости сидіти під кужілем у нинішного сільського жіноцтва. Тим більше, що услужні чужинці вироблять і услужні чужинці продадуть. І булоби все гаразд, якби неодно: що нема защо того всего купити. Внаслідок того з року на рік повстає в кождій сільській родині більше видатків як приходів і з року на рік село убожіє та рівночасно стає більше безрадним супроти визиску містом.

І що на те порадити? Є тільки одна рада: з вимогами мусить рости розум.

Польська держава передбачила те все і для польських горожан на своїх етноґрафічно польських землях позакладала багато, бо аж коло 120 фахових шкіл, між ними багато шкіл домашного сільського промислу. На наших землях нема таких шкіл а як є, то українцям трудно там дістатися.

Все таки з того зачарованого колеса треба якось вийти. Коли нині навіть біднійші господарі часто молотять вже машиною замісць ціпом, то тим самим тратиться на селі дуже багато часу безчинно. Той злишний час треба конечно зужити на витвір тих річей, яких село потребує. Інші народи вже давно навчилися шанувати найменші злишки часу, а в нас дуже багато часу марнується безкорисно а часто навіть зі стратою.

Коли вже конче мусять бути на селі панчохи, скарпитки, светери та всякі трикоти, то нехай їх наше село само для себе виробляє. Я лиш мимоходом згадав про трикотарство, бо є ще багато інших річей, без яких наше село обійтися не може.

З огляду на катастрофальне положення нашого селянства треба конечно пропаґувати на селі ріжного рода домашний промисл. Якби довести до того, щоби не було на селі безробіття, щоби не витрачувати богато часу на марне і вільний час був розумно використаний, тоді не буде у нас на весну тих сумних настроїв, не буде журби, що діти на свята не мають в чім вийти на вулицю.

Якийбудь побічний фах, совісно ведений, забезпечує спокійне життя.

Озірна, початок мая 1929.

Сен. Микола Кузьмин.

Pr. 114|29 Sąd okręgowy Wydział karny we Lwowie postanowił na posiedzeniu niejawnem po wysłuchaniu Prokuratora przy tymże Sądzie: a) zatwierdzić po myśli przepisu z art. 76 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 10. maja 1927 poz. 398 Dzurp. Nr. 45 dokonane dnia 20|4 1929 przez Starostwo Grodzkie we Lwowie zajęcie czasopisma pt. „Sowoboda“ Nr-16 z dnia 14|4 1929 z powodu, że zamieszczony w tym czasopiśmie artykuł pt. 1) „Kudy idut podatkowi hroszi“ zawiera w sobie znamiona występku z art. 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 10 maja 1927 poz. 399 Dzurp. Nr. 45. b) wydać po myśli przepisu z art. 77 cytowanego rozporządzenia zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. c) natomiast uchylić zajęcie o ile ono dokonane zostało z powodu umieszczenia w tem czasopiśmie artykułu pt. „250 miljoniw nowych perestupłeń“ jako niezawierającego w swej treści znamion jakiegolwiek czynu karygodnego. Zarazem wydaje się odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma nakaz by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierszej stronie pod rygorem następstw przewidzianych w art. 60 tegoż rozporządzenia. Lwów dnia 4 maja 1929. Hawel.

Pr. 122|29. Sąd okręgowy wydział karny we Lwowie postanowił na posiedzeniu niejawnem po wysłuchaniu Prokuratora przy tymże Sądzie: a) zatwierdzić po myśli przepisu z art. 76 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 10 maja 1927 poz. 396 Dzup. Nr. 45, dokonane dnia 25. kwietnia 1929, przez Starostwo Grodzkie we Lwowie zajęcie czasopisma p. t. „Swoboda“ Nr. 18 z dnia 28 kwietnia 1929, z powodu, ze zamieszczony w tem czasopiśmie artykuł p. t. 1) „Pid nowym uriadom“ 2) „Cisarskyj patent w roboti“ zawieraja w sobie znamiona występku z § 300 uk. b) wydać po myśli przepisu z artykułu 77 cytowanego rozporządzenia zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma nakaz, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierszej stronie pod rygorem następstw przewidzianych w art. 60 tegoż rozporządzenia. Lwowie, dnia 4. maja 1929. Hawel.

За повітову самоуправу.

Теперішній стан повітової самоуправи.

Останній раз відбувалися вибори до повітових рад в Галичині ще перед світовою війною. Члени повітових рад вимирають поволи і в багатьох повітах ще за австрійських часів настановила влада правительственних комісарів на місце повітових рад і повітових виділів. Такими комісарами іменовано за австрійських часів і до 1927 р. за польських часів давнійших членів повітових рад. Від 1927 р. настановлює польська влада повітовими комісарами державних урядників, а саме повітових старостів. Тепер нема в Галичині ні одної виборної повітової ради, а в усіх повітах старости є наказними комісарами повітової самоуправи. До помочі старості як комісареви повітової самоуправи додано прибічну раду. Однак такі прибічні ради мають лише дорадчий голос, в додатку членів таких прибічних рад іменує адміністраційна влада після своєї волі. Не дивниця, що українці в повітових прибічних радах не мають належного їм заступництва. Влада іменувала як представників нашого народу членами прибічних рад москвофілів або таких українців, які в усьому ідуть на руку старості. Одним словом український нарід не має ніякого впливу на господарку повітової самоуправи.

Господарка старостів як комісарів повітової самоуправи.

Господарку старостів як комісарів повітової самоуправи можна хиба порівнати з господаркою давних громадських наказних комісарів по наших громадах. Старости не знають потреб населення повіту, не числяться зовсім з господарським положенням повіту і збільшують непомірно повітові тягарі. Крім цього з повітових грошей дають високі підмоги польським товариствам, як товариству людової школи, стжельцови, польським спортовим товариствам і т. п. Але це ще не все. Повітові старости як комісарі повітової самоуправи виконують нагляд над громадською самоуправою, себто над діяльністю наших громадських рад. Роблять вони це так, що заборонюють нашим громадським радам вставляти в громадські буджети підмоги на українські цілі а приказують їм давати підмоги на цілі польські.

Словом повітова самоуправа в теперішньому свойому виді не є ніякою самоуправою і ділає радше на шкоду як на користь населенню повіту.

Боротьба за повітову самоуправу.

Як в рр. 1926 і 1927 ми повели боротьбу за переведення виборів до громадських рад, так тепер мусимо повести боротьбу за переведення виборів до повітової самоуправи. В першу чергу мусимо домагатися ухвалення нової поступової і демократичної виборчої ординації до повітової самоуправи. Дотеперішна виборча ординація, оперта на куріяльній системі, мусить бути знесена. Дальше мусимо повести боротьбу за зміст повітової самоуправи, себто за те, щоби увільнити її від зависимости від адміністраційної влади та за те, щоби признано їй як найширший круг ділання.

Теперішний стан не сміє довше тревати, бо приносить він шкоду населенню повіта та українському народови. Український нарід мусить виявити свою волю і сказати своє тверде слово на вічах і довірочних нарадах.

Пос. В. Целевич.

Як показують нас перед світом?

Що бачив у нас чужинець а чого ні?

Якийсь чужинець приїхав недавно до нашого краю подивитися, як живеться українському народови під Польщею. Представники польської влади взяли його зараз під свою опіку і давай показувати, але так, щоб чужинець виніс про них найкраще враження.

Відома усім гарна бита дорога, що веде зі Львова до Винник і дальше на схід. Побудувала її й удержувала в знаменитому стані небіжка Австрія. При тій дорозі лежить богате українське село Підберізці, відоме з того, що ще перед світовою війною перше в Галичині перевело у себе комасацію своїх чорноземних ґрунтів, як не менше відоме з гарної церкви, читальнянного дому та інших культурних порядків. Сюди повіз автом львівський староста Екгардт заграничного гостя. Завіз його до найзаможнійшого і найкраще забудованого господаря в селі, на показ, як то живуть наші селяни під Польщею. Завіз до величавої церкви, побудованої поверх двайцять літ перед війною, на доказ, як гарно дбає теперішна влада про нас. Завів навіть до школи і хотів показати українську книжку, але довго мусіла вчителька шукати за нею, заки пан староста міг тицьнути її німцеви під ніс. Тай сам пан Екгардт старався говорити по українськи, як міг, подавав господарям руку, частував папіросами, ба, сам їм запалював... На вид того всего чужинець мусів прямо завидувати щастя, якого заживають українські селяни під польською владою.

Шкода тільки, що цей чужинець не бачив недалекого бідного села Підборець, або Кагуєва, Вислобік, Рокітної, Рясни руської й інших з переважно піскуватою землею. Тоді він набравби іншого поняття про гаразди українського селянина. Колиж той чужинець вдоволився тільки тим, що показав йому пан староста і вернувши до дому, буде тільки про це писати, то його спостереження з нашого краю будуть дуже неповні.

Правдолюб.

Холм не хоче бути „великим“.

Скандал з будовою залізничої дирекції.

Польський уряд рішив перенести залізничу дирекцію з Радома до Холму. Це перенесення було подиктоване, як писали самі польські ґазети, не якимись господарськими або комунікаційними причинами, але політичними. Хотіли, щоби Холм, колишня столиця українського короля Данила, став не тільки великим, але й польським. Бо з перенесенням залізничої дирекції до Холму прибулоб сюди звиш чотири тисячі польського населення, що малиб стати основою польськости.

Ще минулого року почали будувати кількадесять будинків, але заскочила зима і деякі з них не були ще під дахом. Прийшли сильні морози і роботи припинено аж до весни. Колиж з весною хотіли дальше будувати, показалось, що від морозів потріскали стіни і мури валяться. Словом стався скандал. Почали шукати за виновниками, усунули одного інжиніра і взялись гостро до фірми, що будує дирекцію. Показалось, що вона має багато прогріхів у своїй діяльности. Між іншим вона будувала залізничий шлях від Стоянова до Луцька, але так, що по двох тижнях їзди поїздів зробилась з того шляху „польська“ дорога. Мусіли її довший час направляти. Тепер мусять доложити багато коштів і праці, щоби докінчити залізничу дирекцію в Холмі.

Дивний той Холм! Хотіли москалі його геть змосковщити і зробити його навіть ґуберніяльним містом, та не на довго. Холм вийшов сяктак з московської халепи. Тепер пробують надати йому польський характер, але польські мури валяться...

З причини визиску селян.

Кріваві події в Батятичах перед судом.

Перед трибуналом присяжних суддів у Львові розпочався 10. ц. м. великий процес проти 46 українських селян зі села Батятич пов. Жовква, з приводу відомих крівавих подій в дни 11. січня ц. р.

Акт обвинувачення каже, що селяни з Батятич зажадали від управи тартаку фірми Спац і Зіманд в Камінці Струміловій підвишки платні за перевіз дерева з ліса. Вони зажадали за перевіз кубічного метра сосни 15 зл., а дуба 18 зл., але управа тартаку піднесла платню з 10 зл. лише на 11 і 12 зл. Тому селяни з Батятич перестали дерево возити. Однак селяни зі сусідних сіл і міщани з Камінки Струмілової почали возити дерево навіть по такій ціні. Тоді управа союзу рільних робітників у Батятичах скликала збори, на яких ухвалено не лише самим не возити дерева, але перешкодити навіть селянам зі сусідних сіл, а тартак прийме їх домагання. Крім того комітет з трьох осіб передав фірмі письмо з домаганням заключити збірну умову з робітничим союзом в Батятичах. Однак фірма не хотіла про те навіть слухати. Тоді селяни заступили 29. грудня м. р. в Батятичах чужим фірам дорогу і хотіли скинути дерево з возів, так що аж поліція мусіла вмішатися в справу. Дня 5. січня ц. р. прийшло знову до авантури між батятицькими селянами і візниками, але сильний відділ поліції розігнав напасників. Те саме повторилося 11-го січня і тоді поліція стріляла до селян, наслідком чого були 4 трупи і кільканайцять ранених осіб.

Розправа виказує важке положення селян, що й було причиною крівавих подій. Обвинувачені зізнали, що фірма використовувала їх у страшний спосіб. За перевіз дерева з ліса з Зіболок до Камінки Стримілової платила смішно низькі ціни, бо 4—8 зол., тоді як селянин мусів їхати вже в другій годині в ночі до ліса по дерево, а вертав до дому щойно в 10 год. веч. або тратив 18 годин на саму перевізку дерева. Одначе селяне терпіли так довго, доки фірма не піднесла ціни на опалове дерево. Як за фіру дров фірма зажадала 10 зол., а щоб їх заробити, треба було два рази їхати до ліса, тоді селяне постановили застрайкувати. Обвинувачені зізнають, що їх до страйку ніхто не намовляв. Вони вже так в осени 1928 р. страйкували і тоді вибороли собі від поміщика підвищення платні з 1 зол. на 2·50 зол. за цілоденну працю на панськім лані. Цей успіх попереднього страйку спонукав їх застрайкувати і тепер.

Розправа потреває довше.

До американського „раю“.

Нелеґальна еміґрація до Зєдинених Держав.

Відколи уряд північно-американських Зєдинених Держав обмежив приплив чужинців до своєї держави, еміґранти з ріжних країв цілого світа стараються дістатись туди незаконним способом. Хоч як строго борониться Америка перед небажаними гостями, вони вдираються до неї з ріжних сторін, і від моря, і від Канади, і від Мексику і т. д. Еміґраційна влада обчисляє, що рівночасно з 200 тисячами леґальних іміґрантів прибуває до Зєдинених Держав 100 тисяч іміґрантів нелеґальних. Від проголошення еміґраційного закона в 1924 р. до Зєдинених Держав вкралося нелеґально 1 міліон 300 тисяч людий, між ними багато людий хорих, злочинців і ледащів, перед якими так борониться американський уряд.

Перепачковуванням людий до Зєдинених Держав займаються окремі підприємства, що заробляють на тім великі гроші. Від одної особи беруть по 100 до 1000 долярів, а навіть, як еміґрант уже дістався на місце, вимушують від нього ще оплати, грозячи донесенням про нього до американської влади. Перевозять їх літаками, кораблями, човнами або таки возами. Крізь мексиканську границю еміґранти дістаються до своєї цілі укриті у фірах сіна, трумнах або стоячи по шию в цистернах. Розуміється, американці багато їх переловлюють, карають і завертають назад. Але багато їх при тім гине. Як відомо, перевізники з острова Куби топлять нещасних еміґрантів на мори, ограбивши їх до нага. Але все те не відстрашує нових еміґрантів, що тиснуться з цілого світа до американського „раю“.

Справоздавчі віча.

Дня 28. квітня ц. р. відбулося велике повітове віче в місті Бурштині пов. Рогатин при участи численних громадян і громадянок як із самого Бурштина так із сумежних сіл Користовичі, Демянів, Кінашів, Мартинів старий, Мартинів новий, Сернки, Озеряни, Букачівці, Бокшів, Чагрів і т, д. Реферати про діяльність Української Парляментарної Репрезентації, про політичне положення українського народу під теперішню хвилю та на господарські теми виголосили сенатор д-р Корнило Троян і посли Дмитро Паліїв та Степан Кузик. В дискусії забирали слово багато громадян і ставили запити до послів. Зібрані ухвалили одноголосно резолюцію, в якій віче висказало подяку Українській Парляментарній Репрезентації за гідну оборону прав нашої нації на соймовій арені, а також повне довіря проводови Українського Національно-Демократичного Обєднання за дотеперішню діяльність. На конець відспівано національний гимн.

В Острові пов, Тернопіль відбулося 28. квітня ц. р. справоздавче віче посла д-ра Ст. Барана. Промовець обговорив діяльність Укр. Парл. Репрезентації в обох минувших сесіях і важнійші закони, ухвалені соймом, та давав пояснення на запити в ріжних справах. Місцева орхестра відограла національний гимн.

Німецько-польська ворожнеча.

Як німці порахувались з поляками на Шлеську?

Поляки запалали тепер великою ненавистю до німців з причини крівавих подій, що сталися недавно в Ополі на німецькім Горішнім Шлеську. До цього міста приїхали польські актори з Катовиць (міста на польській границі) і дали для своїх земляків польську виставу. Цим обурились дуже місцеві німці. Вони кинули в театрі смердячі бомби, а потім побили польську публику, коли виходила з театру. Крім того напали на залізничім двірци на польських акторів, ганьбили їх, плювали і всіх побили, декого навіть тяжко. Так виявили німці свою лють за втрату частини Горішного Шлеська в користь Польщі.

Обурені тим поляки відплатились ріжними репресіями супроти німців у Катовицях, почали бойкотувати німецькі фільми в кінах, а по містах цілої Польщі сходяться на протестаційні віча та ухвалюють гострі резолюції проти німців. Тимчасом польський і німецький уряд обмінялися нотами (письмами) і на тім мабуть скінчиться, бо Польщі залежить на вдержанню добрих сусідських зносин з Німеччиною.

Українці моглиб з того приводу дещо пригадати зі своєї недавної історії, а тоді польське обурення вийшлоб в іншім світлі.

—o—

Большевицькі реформи.

Боротьба ленінізму з християнством.

Боротьба з релігією в Радянщині приймає все більші розміри. Большевики хотять викорінити з душі народу віру в Бога, як „буржуазний забобон“, як „отрую“ людського духа, а впоїти на її місце віру в Леніна та його комуністичну науку. Покасували церкви, доми молитви і синагоги, перемінивши їх в комуністичні клюби. Священиків арештують, нібито за протирадянську аґітацію. Науку релігії по школах, розуміється, заборонили, а вчителів, що не хотять записуватися безбожними виступами, звільняють з посади. Насміватися з релігії це перший обовязок доброго комуніста. В тій ціли виходить окрема газета „Безбожник“, видають протирелігійні журнали, брошури і книжки. Всі большевицькі ґазети переповнені нападами на релігію.

Боротьба з релігією шаліє особливо на Україні. Десятинну церкву в Київі, заложену князем Володимиром Великим, переміняли також на большевицьке касино, а одиноку грекокатолицьку церкву цілком розібрали, щоби мати площу на забави. На Великдень ватаги жидівсько-большевицької молоди виправляли під церквами ріжні галабурди, щоби понижити свято, а навіть вдерлися до Софійського собору і розганяли вірних.

Навіть календар хотять змінити. Роки будуть рахувати не від народження Христа, але від вибуху большевицької революції. Будуть установлені два відпочинкові дні в тижні, субота і неділя. Обовязковим святочним днем буде субота, що буде називатися „ленінськ“. Слово „неділя“ (воскресеніє) буде скасоване. Тиждень буде називатися „трудовий етап“. Всі християнські свята будуть скасовані, а зате установлено 12 революційних свят.

Такі реформи заводять у себе большевики тоді, як завдяки большевицькій господарці в краю загальна нужда і голод. Справді, терпеливість народних мас там дуже велика. А такі порядки захвалюють у нас ріжні сельроби та інші явні і скриті комуністи.

Старостинська цензура.

І дозволене не дозволене.

Староство в Підгайцях вимагає предкладання відписів усіх пісень і деклямацій, які виголошуються і співаються на українських концертах. Читальня „Просвіти“ в Гайворонці задумувала уладити 14. квітня ц. р. Свято Просвіти і предложила тексти всіх пісень і деклямацій, що входили в програму, а також реферату. На це староство відповіло письмом з 15. квітня, що не позволяє на улаждення концерту з приводу Свята Просвіти, бо „предложена на письмі програма складається з пісень і деклямацій підбурюючого характеру, котрий може викликати ворожий настрій серед місцевої людности“.

Тимчасом були це загально відомі вірші Шевченка та інших українських письменників, друковані в календарях „Просвіти“ і „Червоної Калини“, або народні пісні, співані від ряду літ на ріжних українських концертах. Урядова цензура не знайшла в них нічого небезпечного, аж підгаєцький староста дошукався в них нагло підбурюючого характеру.

Жнива заповідаються добре.

Поправляє їх погода.

Час, каже приповідка, є найкращим лікарем. Пригноблення, що панувало серед хліборобів з причини гострої і довготревалої зими, зачинає минатись, бо погода в першій половині мая направила в значній части шкоди. Жовті лани озимин швидко зазеленілись і врожай заповідається зовсім добрий. Що правда, засіви у своїм розвитку спізнились. Жито, що зачало як слід рости, повинно в цій порі вже колоситься, але це не зміняє виглядів на добрі жнива.

Розуміється, що шкоди, які повстали наслідком вимерзання озимини, треба записати до оконечних страт. А страти ті виносять, головно на Підкарпаттю кругло 20 проц.

Весняні засіви вже покінчені, садження бараболі йде серед добрих умов. А як погода і часті теплі дощі допишуть, то будуть жнива як рідко.

Серед політичних вязнів.

Гостина українських послів у Віснічу і Равічу.

Другого дня Великодних Свят відвідав о. посол прелат Куницький українських політичних вязнів в тюрмі у Віснічу. Цьогож дня відбулася сповідь, а на третій день Свят Служба Божа і посвячення тих дарунків, які одержали вязні від комітету зі Львова. По Службі Божій о. прелат Куницький за дозволом вязничної Управи провів між вязнями цілу годину на спільній розмові.

На провідну неділю виїхав о. посол д-р Володимир Пелліх відвідати наших політичних вязнів до тюрми у Равічу.

Арештування без кінця.

В Тернопільщині і Бережанщині.

В Тернополі арештовано кільканайцять учеників української ґімназії під замітом державної зради (приналежности до української військової організації). Безпосередною причиною арештовань було богослужения за покійного студента Любовича і роздавання з того приводу летючки. По селах Тернопільщини арештовано кількадесять селян під замітом протидержавної аґітації.

В Бережанщині було кілька випадків перерівання телеграфічних дротів. Наслідком того поліція перевела в Посухові, **Вербові, Курянах** Лапшині і Гиновичах по читальнях, кооперативах і хатах ревізії, шукаючи за відозвами і зброєю. В декотрих громадян зарядила варту коло телеграфічних стовпів. Ревідувано також українські встанови і доми в Бережанах і арештовано кількох учеників.

Польська кольонізація в Бразилії.

Земля в Еспіріто Санто на сплату.

Еміґраційні уряди зачнуть незабаром приймати зголошення в справі еміґрації до Бразилії, де в провінції Еспіріто Санто має бути скольонізованих 30.000 гектарів землі рільничими осадниками у Польщі. Родина, зложена з трьох осіб, здібних до праці, дістане наділ від 20 до 30 гектарів управної землі. Родина, зложена з 6 або більше здібних до праці членів, може дістати 40 до 60 гектарів. Землю треба сплатити і осадник стане її власником, коли зовсім сплатить належитість за наділ.

Оскільки відомо, до цеї кольонізації будуть допущені самі поляки.

Довкола воєнних відшкодувань.

Американський проєкт.

В міжнародних переговорах в справі воєнних відшкодувань, які має дати Німеччина своїм побідникам, наступив новий зворот. Коли німці 18. квітня ц. р. заявили, що не можуть платити того, чого вимагають від них побідні держави, здавалось, париська конференція розбилася. Непорозуміння було з приводу 13 міліярдів, яких переможці домагались більше понад те, що давала вже Німеччина. Ненадійно представник Америки Юнґ, що є головою конференції, виступив з новим предложенням, на основі якого Німеччина малаби платити протягом 37 літ пересічно по два міліярди марок річно, а це дає ріжницю 10 міліярдів.

Німці дали до пізнання, що на таку сплату вони моглиб згодитися, розуміється, з ріжними застереженнями, але не годяться на американське предложення Англія, Франція та інші держави, що не хотять втратити 3 міліярдів. Справа колотиться дальше, головно з причини опору англійського уряду, який не хоче попустити Німеччині, боячись, щоби вона швидко не стала на ноги та не почала верховодити в европейській політиці. Тимчасом Німеччина чекає на англійські вибори, що можуть довести до зміни англійського уряду в користь німецької політики. А англійський уряд лютий на Америку, що веде підпольну боротьбу проти інтересів Англії.

В справі учительських мешкань.

Громади не повинні брати чиншів за учительські мешкання.

Міністер внутрішних справ приказав усім воєводам звернути увагу громадських управ, що на основі обовязуючих приписів вони обовязані давати учителям і учителькам народних шкіл мешкання, за які можна брати чинш. Воєводи звернулися до громадських управ з поклоном, щоби з огляду на важне завдання учителя в громаді не брали взагалі чиншу за учительські мешкання, а як вже чинш беруть, то він не може перевисшати додатків, які дістає учительство на сю ціль.

Перед англійськими виборами.

Жінки рішають.

Дня 10. травня розвязано англійський парлямент, 20. ц. м. минає речинець зголошування кандидатур, а 30. ц. м. відбудуться неві вибори. Боротьба між двома партіями — робітничою і консерватистами за більшість в парляменті відбудеться при участи лібералів, згідно з приповідкою: де двох беться, третій користає. Вислід виборів непевний, бо до виборчої урни стане перший раз поверх 5 міліонів жінок у віці від 21 до 30 літ. Від них залежить дальша доля парляменту. Можливе, що вони причиняться до побіди робітничої партії, хотяй числять на них і ліберали. Дальші шляхи анґлійської політики залежать тепер взагалі від голосів анґлійського жіноцтва.

По широкому світі.

Замах на Вальдемараса. На литовського президента міністрів Вальдемараса стріляв у Ковні один молодий чоловік, коли він з жінкою і кількома військовими йшов до театру. Вальдемарас вийшов із замаху цілий, за те згинув від кулі його адютант, а один капітан дістав кулю в груди. З приводу цього замаху арештовано в краю кількасот осіб, переважно студентів і військових, між ними багато соціялістів, яких теперішний литовський уряд сильно переслідує. Замах мав бути початком загальної революції. Слідство викрило, що участь в заговорі брало десятьох студентів, з яких студент Василює признався до замаху. Арештований зізнав, що зробив це з пімсти за те, що Вальдемарас вислав багатьох його товаришів до карних таборів.

Румунія святкувала 9. травня ц. р. десяті роковини зединення румунських земель. Які то „румунські“ землі ввійшли в склад теперішнього румунського королівства, добре знаємо. На давнім поли бою під Марашешті, де румунським військам удалось видержати наступ німецько-австрійських військ, відбулася велика військова парада, а реґенційна рада оголосила в імени малолітного короля амнестію (помилування) для політичних провин.

Болгарія святкує тепер тисячліття своєї державности, а притім память болгарського царя Симеона, що вмер у 927 р. Це свято мало відбутися тому два роки, але з причини народньої жалоби після балканського землетрусу його відложено на цей рік. У Преславі, колишній столиці Симеона, посвячено церкву в память славянських апостолів Кирила і Методія. Крім того в цілій Болгарії відбуваються ріжні свята, театральні вистави, руханково-спортові пописи і т. п. Щасливий болгарський народ, що може тішитись благодатями власної державности!

ЗА НОВИЙ ПОДІЛ ПРАЦІ. Союз робітничих організацій в Радянщині виступив з проєктом нового поділу праці. Замість встановлення у всіх варстатах праці 7-годинного робочого дня проєкт радить завести у всіх фабриках і підприємствах 5 робочих днів на тиждень по 8 годин денно. Два неробочі дні мають бути призначені на відпочинок і на ті дні будуть перенесені свята. Цей проєкт розглядають тепер робітничі організації та урядові чинники.

ПРОТИ ХРИСТИЯНСТВА В ТУРЕЧЧИНІ. Як доносять з Царгороду, турецькі ґазети домагаються від уряду, щоби заборонив християнським місіонарям ширити християнську віру

і взагалі вигнав їх з Туреччини. Повстала окрема орґанізація з метою боротися проти христіянських впливів.

ПОЛОЖЕННЯ В ІНДІЯХ загострюється. Місцеве населення виступає явно проти анґл. влади. Судії, що беруть участь в процесії з приводу недавного бомбового замаху в індийськім парляменті, дістали письменні остереження, що згинуть, якшо не занехають слідства

НА БАЛКАНСЬКІМ ВУЛЬКАНІ. Вбивствам в македонській орґанізації нема кінця. Минулого тижня вбито Миколу Вовієса, прихильника Протаґора. Тогож дня сторонники Михайлова ранили тяжко поліцийного аґента Ковачева.

НОВИНКИ.

Земельний Банк Гіпотечний Сп. Акц. у Львові, вул. Підвалля ч. 7, переносить свої бюра з днем 16-го травня с. р. до власної камениці при вул. Словацького число 14. — Числа телефонів: 75-32, 3-82 і 52-92. 1—2 (Дирекція).

— **Напад на Маслосоюз.** Кількадесять польських студентів напало в ночи на бюра і склади Маслосоюзу у Львові і побили скляні вивіски. Вибили також шиби у фірмі Ліндберґера при вул. Академічній. Це наслідок закукурічення з приводу німецьких побоїв на Горішнім Шлеську.

— **Ґазотяг Дашава—Львів.** На грунтах села Дашави пов. Стрий відкрито великі засоби земного ґазу, що надається до освітлювання. Цей ґаз рішено спровадити до Львова і на цілій майже віддалі заложено вже рури. При тій роботі є занятих 100 робітників, що виконують денно 1 км. Ґазотяг буде готовий з початком липня ц. р.

— **Штучні навози.** Міністерство скарбу зарядило, щоби штучні навози зарахувати до сирівців, необхідних для хліборобства. Оборотовий податок від штучних навозів, що доси виносив 2 і пів прц., тепер на основі того розпорядку буде виносити лише пів прц.

— **Хабарники перед судом.** Які зловживання ділялися в залізничій дирекції у Львові, свідчить процес, що ведеться тепер перед трибуналом присяжних суддів. Обвинувачені є бувший начальник виділу засобів Владислав Павлович і три урядники: Чеслав Скурда, Ант. Конасінський і Ян Богуш за хабарництво і ріжні зловживання, наслідком чого наразили державний скарб на страту близько пів міліона зл. Крім того відповідають перед судом залізничі доставці Лайтер, Гамер, Шмірер і Зіманд, що доставляли шмати та клаки до чищення паровозів, а також пороги, все в гіршім ґатунку і дороще, ніж справді було варта. Павлович і його товариші прийшли з Конґресівки як бідні урядники і за три роки доробилися у Львові великих маєтків. Так само скористали їх спільники жиди.

— **Адвокат ошуканець.** У Львові відбувся довгий судовий процес проти львівського адвоката д-ра Ґжещинського, що допустився багато ошуканств і спроневірень на грубі суми. Дістав два роки тяжкої вязниці, причім третину кари на основі амнестії йому подарували.

— **Ограбили священика.** На плебанію в Орчеві пов. Грубешів напало чотирох бандитів і зажадали гроший. Священик о. Яблинський ставив опір, але вони його побили і зрабували 1100 зл. Арештовано кількох людий із сусідного села Заборець.

— **Темнота польського села.** В селі Вежбово під Щуціном селянин Ян Ніцевський мав радіо. Часто запрошував до себе людий, особливо молодь послухати музики і ріжних викладів. Нараз у селі почала гинути худоба. Хтось пустив чутку, що то Ніцевський винен, бо знається з нечистою силою. Тоді прийшли до нього селяни і зажадали, щоби знищив радіо. Ніцевський приняв це за жарт і пояснив їм, що таке радіо. Однак селяни не повірили. За кілька днів напали на нього під хатою і вбили. Кількох людий арештовано. Чи в українському селі булоб таке можливе?

— **Девять дівчат утонуло.** Коло Гомля 9 дівчат вибралось човном на прогульку по ріці. Нараз до човна почала натікати вода. На поміч поспішив інший човен і забрав дівчат на свій поклад. Однак наслідком перетяження човен перевернувся і всі дівчата утонули.

— **Військові зловживання у Львові.** При однім львівськім полку, як доносять польські газети, ділялися великі зловживання при звільнюванню резервістів від вправ. За оплатою 25 долярів звільнювано резервістів від вправ, записуючи в книжках, що вони ті вправи відбули. Арештовано кілька цивільних і військових осіб, між ними підстаршин.

— **Польки і військова служба.** У Варшаві повстала орґанізація військового вишколення жінок. Минулої неділі відбулось посвячення прапору першого жіночого баталіону при участи військових і цивільних достойників. Парада скінчилась дефілядою баталіону перед маршалковою Пілсудською.

— **Хто це?** На залізничім шляху Львів-Зимна Вода найшли голого трупа молодої жінки, переїханої потягом. Недалеко лежала в порядку поскладана одіж убитої.

— **Грабунок у потязі.** В потязі, що їхав зі Львова до Варшави, коло стації Завадів якийсь опришок украв в ночи пасажирови Куличови портфель з 500 долярами. Окрадений кинувся за злодієм і хотів притримати його коло дверий, але підчас термошення випав разом з ним з потягу. Інші пасажири затримали потяг і знайшли Кулича, якому ніщо не сталося. Однак гроші таки втратив, бо бандит утік з ними до недалекого ліса. Ограблений вернув недавно з Америки і мешкає в Лопатині коло Радехова.

— **Святотатство.** До церкви у Святковій повіт Ясло добулися злодії і вкрали ріжні дорогоцінности вартости кільканайцятьох тисяч зл.

— **Архикнязь без даху над головою.** До захисту для бездомних у Франкфурті (в Німеччині) зголосився недавно молодий чоловік, що виказався паперами як австрійський архикнязь Франц Йосиф. Поліція ствердила, що ці папери правдиві. Він переночував у захисті і пішов дальше пішки.

— **Хитрий Когут.** Поліцію в Підбужи пов. Дрогобич повідомлено, що в селі Раточині напали бандити на гаєвого Івана Когута, привязали його до дерева і зрабували йому гроші. Слідство викрило, що то неправда, бо Когут сам привязав себе до дерева, щоби присвоїти собі чужі гроші, які мав при собі. Його арештовано.

— **Виправа на пацюка.** В селі Завидовичах пов. Городок ягайл. три злодії вкрали в ночи із загороди Василя Кравця пацюка. Утікаючи з добичею, здибали по дорозі господаря Василя Тичишина, а коли він пустився за ними в погоню, почали стріляти з револьвера. Побудились люди і заалярмували поліцію, яка зловила всіх трьох бандитів.

— **Здичіння.** В Давидові коло Львова парубок Михайло Яремко пробив ножем на смерть свого батька Петра, що не хотів дати йому грошей на піятику. Дикого сина передано в руки карного суду.

ДОПИСИ.

ПЯТНИЦІ пов. Добромиль. (Громадські вибори без кінця.) Наше село славне в околиці тим, що в найблищім часі вже четвертий раз в наслідок внесеного протесту будуть вибирати громадську раду. Населення переважно українське, а тут лише горстка кольоністів, які рішають в першім колі, зате українці мають перевагу в третім і четвертім колі, а зорґанізовані можуть здобути і друге коло. Та від чогож свої киринники в селі і люди, ласі на всякі почести? Дотепер їхня виборча акція дуже інтересна. В серпні 1927 р. вибрано громадську раду, до якої ввійшло 17 українців, 6 поляків і 1 жид. В наслідок протесту б. наказного комісаря Федя Прокопця староство зарядило нові вибори, які відбулися в квітні 1928. До гром. ради ввійшло тоді 16 українців, 6 поляків і 2 жидів. Та цей вибір знову не був до вподоби Андрієви Тиро, який вніс протест. Староство протест узгляднило і зарядило треті вибори, що відбулися в грудні 1928 р. Цим разом вибрано до гром. ради лише 14 українців, 8 поляків і 2 жидів. Сталася цим разом дивна річ, бо поляки розпоряджаючи в третім виборчім колі всего кільканайцяти голосами, здобули в тім колі 6 мандатів в наслідок цего, що кождий з українців хотів ввійти до гром. ради. Аж жалко було дивитись, як вони себе взаїмно побивали і розбивали один фронт, а ті, яким залежало на тім, з утіхи затирали руки. Внесений проти цього вибору протест староство узгляднило і зарядило четвертий вибір громадської ради, який має відбутися незадовго. Коли ж і цим разом українці не підуть зорґанізовані, з одною лістою, то вислід випаде ще гірший як досі. Чи не стидно нам, що й досі маємо ще наказного комісара, бо не вміємо вибрати собі ані громадської ради ані зверхности, а скільки громадського гроша витрачується на дармо на переведення громадських виборів?

Свій.

ВОЛОЩИНА ПОВ. ПІДГАЙЦІ. *Взірцева кооператива.* Дня 14. квітня ц. р. відбулись загальні збори місцевої кооперативи „Злука“. Білянс за 1928 р. виказав 1.020 зл. чистого зиску, який розділено так: 320 зл. на резервовий фонд, 450 зл. на товарові звороти, 50 зл. на бібліотеку місцевої читальні „Просвіти“, 100 зл. на будову Народнього Дому в Підгайцях, 25 зл. для Матірного Т-ва „Просвіти“ у Львові, 25 на Українських Інвалідів і 50 зл. на українську бурсу в Бережанах. Честь загальним зборам членів цеї кооперативи а такий розділ зиску нехай буде приміром для всіх українських кооператив, що працюють для добра українського народу.

Свідок.

Нові книжки й видання.

Д-р Степан Шухевич: **Спомини з Української Галицької Армії 1918—1920.** Частина III. Від липня 1919 до січня 1920. Львів, 1929. Видавнича Кооператива „Червона Калина“. Стор. 162, 16⁰. Зміст: Відносини в Подільськім Камянці. Диктатура і Начальна Команда. Протибільшовицька офензива. Начальна Команда у Виннйці. Похід на Київ. Бої з Денікіном. Настрої серед стрільців УГА. Непорозуміння між двома урядами. Тиф. Нарада у Винниці. Переговори з добрармією. Ґен. Микитка командантом армії, ґен. Ціріц шефом штабу. Суд над ґен. Тарнавським. Відворот на Одесу. Прихід більшовиків.

Юра Шкрумеляк: **Чета Крилатих.** Повість з воєнних часів. Видавнича Кооператива „Червона Калина“. Львів, 1929. Стор. 262, 16⁰.

Ціни у Львові.

Збіже. Пшениця 50, жито 31, ячмінь на мливо 28 овес 30, гречка 40, кукуруза 37, сіно 20—22, солома 10—12. Сильна знижка цін!

Гроші. Доляр амер. 8·92, канад. 8·84, чеська корона 0·27, австр. шілінґ 126, лей 0·05, франц. франк 0·34, швайц. франк 172, фунт штерл. 43·80, червонець 18.

Набіл. В Маслосоюзі: масло десерове 8·40, столове 8·20, кухонне 7·80, сметана 3·—, молоко 0·60, сир звичайний 2·40, бриндзя 6·—, мід патока 3·—, яйце 0·16.

Худоба. На мійській торговиці плачено за 1 кг. живої ваги: воли 1·55—1·70, бугаї 1·50—1·60, 1·40-1·45, корови 1·55—1·65, 1·45—1·50, ялівник 1·50—1·60, 1·30—1·35 телята 1·—1·35.

Оголошення.

Видає С-ка „Діло“, зар. стов. з обмеж. пор. — За редакцію відповідає Ол. Кузьма. — З друкарні Вид. Спілки „Діло“, Львів, Ринок ч. 10.